

Strategioplæg for FØJO

FØJO's bestyrelse har i samarbejde med brugerudvalget udarbejdet et strategioplæg med titlen "Internationalt forsknings samarbejde og økologisk integritet". Strategioplægget bygger på fem centrale målsætninger, og ifølge disse skal FØJO:

1. Initiere og koordinere forskning, som med udgangspunkt i de økologiske principper udvikler integritet og effektivitet i den økologiske værdikæde – fra bonde til kunde
2. Skabe yderligere viden om det økologiske jordbrugs muligheder for at bidrage til en bæredygtig samfundsudvikling
3. Sikre en forskningsfaglig kvalitet på et højt internationalt niveau og et maksimalt udbytte af de ressourcer, som afsættes til forskningen
4. Bidrage til et styrket europæisk og internationalt samarbejde omkring forskning og forskeruddannelse inden for økologisk jordbrug og fødevarerproduktion
5. Sikre forskningens relevans og anvendelse via formidling, kommunikation og samarbejde med forskningsbrugere og forskningsmiljøer

For hver målsætning er der angivet problemstillinger samt udfordringer og muligheder for forskningen. Eksempelvis beskrives under den første målsætning forskellige problemstillinger for produktion, forarbejdning og salg af økologiske fødevarer. Bl.a. beskrives forbrugernes forventninger til de økologiske fødevarer, dels de direkte forventninger om en særlig høj sundhed og kvalitet, dels de mere indirekte forventninger om at der i produktionen er taget særlige hensyn til natur, miljø, husdyrvelfærd osv. Dernæst beskrives nogle forudsætninger, der skal opfyldes, for at de økologiske fødevarer kan leve op til forbrugerkravene, f.eks. hvilken viden der kræves på forskellige områder. Endelig beskrives det, hvilken forskning der er nødvendig for at tilvejebringe denne viden.

I den anden målsætning er der fokus på det økologiske jordbrugs muligheder for at bidrage til en bæredygtig samfundsudvikling. Dette gælder i forhold til at fremme udviklingen af "miljøvenlige produktionsmetoder" (det lokale perspektiv), men også i forhold til at medvirke til at

skabe mulighed for at, det på tværs af grænserne bliver muligt at tage øgede hensyn til bl.a. natur- og miljø samt til sociale og udviklingsmæssige forhold (det globale perspektiv).

Under de tre sidste målsætninger fokuseres især på den fortsatte udvikling af forskningens kvalitet og relevans samt på mulighederne for at styrke det internationale forsknings samarbejde.

Hvad betyder strategien for forskningsmiljøerne?

I den kommende periode er det på en række workshops planen at diskutere nogle af de emner, som er behandlet i strategioplægget. Målet er at give forskere og forskningsmiljøer mulighed for at forholde sig til oplægget og afgøre, hvorvidt de vil deltage i en kommende forskningsindsats. Samtidig imødekommes ønsket om mere debat og diskussion i FØJO (se spørgeskemaundersøgelsen i FØJOnyt nr. 4/2003).

Eksempelvis er det planen at diskutere, hvorledes den danske deltagelse i det internationale forskningssamarbejde om økologisk jordbrug kan øges. Det er givet, at størstedelen af de forskere, som deltager i FØJO, er meget internationalt orienterede. Samarbejdet foregår imidlertid fortrinsvis inden for de respektive discipliner, og der er et stort behov for, at danske forskere i større omfang deltager i – og medvirker til at udvikle – det forskningssamarbejde, som tager direkte afsæt i økologisk jordbrug.

Der er lagt op til, at deltagelse i dette samarbejde bliver en forudsætning for deltagelse i FØJO III, og derfor holdes i begyndelsen af 2004 en workshop, hvor der sættes fokus på mulighederne for at styrke dette samarbejde (i bl.a. ISOFAR). Herudover vil en række andre internationale spørgsmål blive diskuteret, bl.a. omkring reformen af den fælles landbrugspolitik, international handel, perspektiver for økologisk jordbrug i den tredje verden m.fl.

I den forbindelse er der et behov for at diskutere, hvorledes forskningen i økologisk jordbrug i øget omfang kan nyttiggøres i den samfundsmæssige udvikling. Det gælder dels i forhold til udviklingen af lokalt tilpassede, multi-

funktionelle økologiske produktionssystemer, dels i forhold hvorledes en ideel "økologisk markedsplads" ser ud, hvis de økologiske værdier og hensyn i fuldt omfang skal kunne komme til udtryk i markedet. Det gælder i forhold til den danske situation, men i særlig grad på globalt plan.

Endelig er der behov for at diskutere, hvorledes integriteten i økologisk jordbrug og fødevarerproduktion sikres – og hvorledes forskningen bidrager til både integritet og til udvikling af økologisk fødevarerproduktion i det hele taget. Se artiklen om "Integritet i økologisk jordbrug".

Kommentarer til ovennævnte emner og til strategioplægget i det hele taget er meget velkomne – både fra forskere og andre interesserede. Et udkast til strategioplægget er præsenteret i Det Økologiske Fødevareråd og i Fødevarerministeriets Rådgivende Forskningsudvalg. Endvidere er strategioplægget

– sammen med en opfordring til at give kommentarer – lagt på FØJO's hjemmeside www.foejo.dk.

Strategioplæggets titel "Internationalt forsknings-samarbejde og økologisk integritet" refererer dels til ønsket om at styrke forsknings-samarbejdet på tværs af landegrænserne, dels til ønsket om, at forskningen skal bidrage til opbygningen af bæredygtige fødevarer-systemer, som bygger på de økologiske principper. Ordet integritet kan dels forstås som "evnen til at handle selvstændigt, ærligt og i overensstemmelse med moralske principper", dels som en "gruppes ret til at eksistere som en helhed uden at blive krænket af andre".

Statusrapportering og midtvejsevaluering

Sekretariatet har nu modtaget statusrapporter fra projekterne. Statusrapporterne fra de projekter, som blev påbegyndt i 2001/02, er videresendt til international evaluering. Hver af disse statusrapporter vurderes af to uafhængige, internationale evaluører med forskningserfaring på området. Herudover vurderes samtlige statusrapporter af FØJO's bestyrelse og sekretariat.

Den 29. oktober vil der foreligge et bilag, som samler resultaterne af både den eksterne og den interne evaluering. Bilaget behandles på bestyrelsesmødet den 5. november. Den 13. november vil en samlet indstilling blive sendt til DFFE sammen med statusrapporterne.

Magten i den økologiske fødevarekæde

Den 30.-31. oktober 2003 bliver der på Københavns Bymuseum holdt en nordisk workshop for forbrugerorganisationer og forbrugerforskere. Workshoppen har titlen "Magten i den økologiske fødevarekæde" og undertitlen "Konsekvenser af en markedsdrevne udvikling: nye forbrugerholdninger til økologisk fødevarerproduktion". Et fuldt program kan ses på www.okoforsk.dk.

Workshoppen organiseres af projektet "Fremtidens Forbrugerkrav til Økologiske Fødevarer", som er et samarbejdsprojekt mellem Forbrugerrådet, Institut for Miljø, Teknologi og Samfund (Roskilde Universitetscenter) og Institut for Produktion og Ledelse (Danmarks Tekniske Universitet). Workshoppen støttes af Nordisk Ministerråd og Direktoratet for FødevarerErhverv

Nye i FØJO's bestyrelse

Thomas Krogh Nielsen er for nylig tiltrådt som forskningschef i DVI's Afdeling for Virologi på Lindholm og har på den baggrund ønsket at udtræde af FØJO's bestyrelse. Fødevarerministeren har i stedet udpeget seniorforsker Dorte Lau Baggesen, som repræsentant for Danmarks Veterinærinstitut.

Professoratet i økologisk planteproduktion på KVL er blevet nedlagt, og Erik Steen Jensen er derfor vendt tilbage til Forskningscenter Risø. Det bliver i stedet forskningsprofessor Stig Milan Thamsborg, som fremover repræsenterer KVL i FØJO's bestyrelse.

Da Erik Steen Jensen har varetaget posten som næstformand, blev forskningschef Søren Frandsen, Fødevarerøkonomisk Institut, på bestyrelsesmødet den 5. september valgt til ny næstformand i FØJO's bestyrelse.

Integritet i økologisk jordbrug – og i forskningen

I FØJO's vedtægt er det bl.a. angivet, at forskningen skal tage udgangspunkt i det økologiske jordbrugs idegrundlag. Dette er uddybet i FØJO's nye strategioplæg, hvor der bl.a. står, at forskningen skal bidrage til at sikre det økologiske jordbrugs integritet – forstået som muligheden for fuldt ud at kunne leve op til de økologiske principper. For at kunne gøre dette er der behov for at diskutere, hvad forskning i økologisk jordbrug egentlig er – og hvad forskningen indebærer af muligheder og begrænsninger. Det afspejler en aktuel sag.

I forbindelse med sommerens projektmøder blev sekretariatet opmærksom på, at der som et led i driften af et markforsøg var blevet anvendt pesticider. Centerledelsen anmodede projektet om en nærmere redegørelse, og af denne fremgik det, at pesticiderne var blevet anvendt ved tre forskellige lejligheder.

For det første var midlet Round-up blevet anvendt for at muliggøre omsåning af en serie forsøgsparcer, hvor der var sket en teknisk fejl i forbindelse med udsåning af forsøget.

I et andet tilfælde var der anvendt bejdsset såsæd. Dette skete bl.a. fordi en metode til at teste for specifikke frøbårne sygdomme ikke var færdigudviklet. Bejdsningen skulle derfor sikre, at afgrøderne i de udvalgte parceller ikke var påvirkede af de specifikke frøbårne sygdomme.

Endelig var et markforsøg blevet behandlet med herbicider. Begrundelsen var her, at der var en forventning om en høj og ujævnt fordelt ukrudtsbestand. På grund af faren for overslæbning af svampeinficeret plantemateriale ville det være vanskeligt at anvende mekanisk ukrudtsbehandling.

Der har således i hvert enkelt tilfælde været gode forsøgstekniske forklaringer på anvendelsen af herbiciderne.

Anvendelsen af konventionelle pesticider – der ikke tillades i økologisk drift – kan imidlertid gøre forsøgsresultaterne mindre relevante for økologisk jordbrug. Der er endvidere en risiko for, at problemstillinger, som fremkommer uden pesticidanvendelse, ikke bliver undersøgt. Endelig kan en generel anvendelse af pesticider give et stort forklaringsproblem i forhold til omverdenen og kompromittere troværdigheden af hele den økologiske forskningsindsats.

På bestyrelsesmødet den 5. september behandlede bestyrelsen denne problemstilling, og det blev vedtaget, at "De i redegørelsen beskrevne pesticidbehandlede forsøgsled kan

ikke godkendes i den foreliggende form. Projektledelsen skal udarbejde en revideret problemformulering og et nyt forsøgsdesign, der vil give anledning til en forbedret indsigt."

Spørgsmål om retningslinier

Af den redegørelse, som projektet udarbejdede til FØJO's bestyrelse, fremgik det endvidere, at projektdeltagerne fandt det uklart, hvorvidt pesticider kan anvendes i forsøg under FØJO.

Der er p.t. ikke specifikke retningslinier for anvendelsen af ikke økologisk godkendte hjælpepestoffer i forsøg under FØJO. Generelt er det blevet accepteret, at en anvendelse har kunnet ske under særlige, velbegrundede omstændigheder og kun som et led/en faktor i selve forsøget (og dermed ikke kun som et led i driften). Begrundelsen kan f.eks. være, at der opnås en viden og indsigt, som kan gøre det muligt at overføre resultater til økologisk jordbrug, som er opnået under ikke økologiske forhold.

Der har imidlertid også i andre tilfælde været tvivl om hvilke retningslinier, der gælder. På planteområdet har der bl.a. været spørgsmål om dyrkning af planter i kompostbæde (i stedet for i jord), og på husdyrområdet har der bl.a. været spørgsmål om anvendelse af ikke-økologiske dyr, og om muligheden for at gennemføre en forebyggende medicinering før dyrene blev sat i forsøg osv.

Workshop om integritet

Der er formodentligt andre spørgsmål i den henseende, og umiddelbart forekommer der at være et behov for specifikke retningslinier for udførelsen af økologiske forsøg.

Frem for at diskutere hvad man må, og hvad man ikke må i forsøgene, er det mere konstruktivt at diskutere, hvorledes forskningen kan bidrage til integritet i økologisk jordbrug – og hvad dette kræver af forskningen.

For at diskutere dette tema holder FØJO onsdag den 3. december 2003 en workshop med titlen "Integritet i økologisk jordbrug – og i forskningen". Et foreløbigt program er beskrevet i vedlagte indstik. Et program, som løbende opdateres, kan endvidere findes på www.okoforsk.dk.

Workshoppen er første trin i en konkretisering af FØJO's strategioplæg 2005 - 2010. Det næste trin bliver en workshop om internationalisering og globalisering, som holdes primo 2004.

Økologi-kongres 2004

I Danmark bliver der holdt en økologikongres hvert andet år, og den kommende kongres holdes tirsdag og onsdag den 16. – 17. november 2004 i Odense Kongrescenter. Igen i år arrangeres kongressen i et samarbejde mellem Landscentret, Økologiens Hus, Forbrugerrådet og FØJO.

Planlægningen af kongressen er nu ved at gå i gang. I løbet af efteråret indhentes og diskuteres forslag til emner/temaer på kongressen. Det endelige indhold fastlægges i februar 2004, og kort tid herefter vil der blive indgået aftaler med indlægsholdere, ordstyrere m.fl.

Det er således i løbet af de kommende par måneder, at DU har mulighed for komme med forslag til temaer/emner på økologi-kongressen. Du er velkommen til at sende dine forslag til clausbo.andreasen@agrsci.dk

Kongressens hjemmeside www.okologi-kongres.dk åbner den 15. oktober. Her vil man kunne følge planlægningen, og i øvrigt også komme med forslag til emner på kongressen.

Kort nyt

Ph.d.-forsvar

Margrethe Askegaard forsvarer fredag den 7. november sin ph.d.-afhandling, som har titlen: *Management of potassium in low input systems – with special emphasis on soil tests methods and potassium balances*. Forsvaret foregår i auditoriet på Forskningscenter Foulum, hvor alle er velkomne

Husk bidrag til nyhedsbrevene

FØJO's elektroniske nyhedsbreve, *FØJOenyt* og *DARCOF-enevs* har til formål at give et samlet overblik over resultater og aktiviteter inden for forskningen i økologisk jordbrug. Det er derfor vigtigt, at alle centrale publikationer og mødearrangementer m.m., som vedrører FØJO-projekter, omtales i nyhedsbrevene. Forfattervejledninger, oversigter over deadlines m.m. kan findes på www.okoforsk.dk.

Ph.d.-kursus i SOAR

Forskerskolen for økologisk jordbrug SOAR holder den 19. - 22. januar 2004 et samfundsvidenskabeligt kursus med titlen *"Moderniseringsprocesser i økologiske fødevarer-netværk"*. Program, oplægsholdere, oplæg og formalia omkring tilmelding m.m. kan findes på hjemmesiden www.kjeldsens.dk/soar/ Kurset støttes af FØJO.

Økologikongres i Sverige

Centrum för uthålligt lantbruk (CUL) holder den 18. - 19. november en økologikongres med titlen: *"Vägar, Val,*

Visioner". Kongressen fokuserer på fremtiden og den fortsatte udvikling af økologisk jordbrug. Program m.m. kan findes på www.cul.slu.se

Bertebos konference

Indlæg og sammendrag af diskussionerne på den netop afholdte Bertebos konference om *"Ecosystem services in European agriculture – Theory and practice"* kan findes på www.ksla.se

ESA kongres på KVL

Den 11. - 15. juli 2004 holder *European Society for Agronomy* kongres på KVL. Yderligere information kan findes på www.esacopenhagen2004.kvl.dk

Tema om miljøeffekter og bæredygtighed

Temaet for det næste nummer af Forskningsnytt om økologisk lantbruk i Norden er *"Miljøeffekter og bæredygtighed i økologisk jordbrug"*. Artikler om f.eks. næringsstofhusholdning, energiforbrug, biodiversitet, klimaeffekter osv. er meget velkomne. Deadline for artikler er den 25. oktober 2003.

FØJOenyt bliver til FØJOinternt

Den opmærksomme læser vil muligvis have noteret sig, at nærværende nyhedsbrev har ændret navn fra *FØJOenyt* til *FØJOinternt*. Navnet er ændret, fordi *FØJOenyt* lidt for ofte blev forvekslet med det elektroniske nyhedsbrev *FØJØenyt*. Det nye navn skal afspejle, at nyhedsbrevet henvender sig til de forskere og organisationer, som deltager i forskningssamarbejdet i FØJO.

Forskningscenter for Økologisk Jordbrug (FØJO) koordinerer den økologiske jordbrugsforskning i Danmark med henblik på at sikre optimalt udbytte af de ressourcer, som afsættes til forskning. FØJO er et såkaldt "forskningscenter uden mure", hvor den forskningsfaglige kompetence udgøres af de ca. 140 forskere og 20 institutioner, der deltager i centrets forskningsprogrammer.

Det interne nyhedsbrev FØJOinternt henvender sig til forskere og institutioner m.fl., som har interesse i forskning i økologisk jordbrug. Abonnement kan tegnes ved henvendelse til FØJO's sekretariat på tlf. 89 99 16 75. Abonnement er gratis. Foruden FØJOinternt udgives et elektronisk nyhedsbrev "FØJØenyt", som henvender sig til brugere af forskningen i økologisk jordbrug.

Redaktion: Claus Bo Andreasen
Grafisk tilrettelæggelse: Enggaardens Tegnestue
Tryk: Forskningscenter Foulum

Forskningscenter for Økologisk Jordbrug (FØJO)

Foulum, Postboks 50, DK-8830 Tjele
Tlf. 89 99 16 75. Fax 89 99 16 73
E-mail: foejo@agrsci.dk
www.foejo.dk ♦ www.okoforsk.dk

FØJO workshop om Integritet i økologisk jordbrug – og i forskningen

3. december 2003 kl. 9.30-16.00 på Forskningscenter Foulum

Forskningscenter for Økologisk Jordbrug (FØJO) har i efteråret 2003 udgivet et oplæg til en strategi for den fremtidige forskning i økologisk jordbrug (se www.foejo.dk). Strategioplæggets titel "Internationalt forskningssamarbejde og økologisk integritet" refererer dels til ønsket om at styrke forskningssamarbejdet på tværs af landegrænserne, dels til ønsket om at forskningen skal bidrage til opbygningen af bæredygtige fødevarer-systemer, som bygger på de økologiske principper.

Hvis forskningen skal bidrage til integritet i økologisk jordbrug, så kræves der også integritet i forskningen. Forskningen skal tage udgangspunkt i det økologiske idegrundlag, og de økologiske principper skal indgå som en integreret del af arbejdsgrundlaget. Spørgsmålet er, hvordan dette sikres: Hvilke problemer er der? Er der behov for detaljerede retningslinier? Eller er det snarere diskussion, indsigt og læring, som er vejen frem?

Programudkast

9.30 Te, kaffe og brød

Introduktion til FØJO's strategi og til dagens program

Erik Steen Kristensen, centerleder, FØJO

Økologisk integritet – hvad er det

Thomas Harttung, formand for FØJO

Principper og værdier – hæmsko eller udviklingsgrundlag?

Hugo Fjelsted Alrøe, forsker, FØJO

Integritet i FØJO II

I FØJO II har der været en række situationer, hvor det har været nødvendigt at diskutere spørgsmål om principper og integritet. Spørgsmålene har bl.a. været:

- ▶ Jord – er det mere end et dyrkningsmedium?
- ▶ Selvforsyning med foder – er det et problem?
- ▶ Gødning og næringsstoffer – er selvforsyning mulig?
- ▶ "Økologiske" husdyrracer og plantesorter – er de nødvendige?

- ▶ Hvad kan man i økologiske forsøg – og hvad kan man ikke?
- ▶ Forarbejdning, distribution og salg – hvor går grænsen for økologisk virksomhed?

Spørgsmålene uddybes og eksemplificeres via korte indlæg fra forskere og praktikere.

Introduktion til workshops

På basis af ovennævnte spørgsmål etableres en række workshops. For hver workshop er der på forhånd udpeget en ordstyrer og en rapportør. Ordstyrerens opgave er at initiere diskussionen, rapportørens opgave er på basis af diskussionen at uddrage spørgsmål, problemstillinger og principper, som FØJO bør arbejde videre med i forbindelse med initiering af et nyt forskningsprogram.

Frokost

Workshops fortsat

Kaffe

Fælles diskussion og input til det videre arbejde

Afslutning

Thomas Harttung, formand for FØJO

Praktiske oplysninger

Workshoppen holdes onsdag den 3. december kl. 9.30 - 16.00 på Forskningscenter Foulum. Workshoppen henvender sig til forskere, der arbejder på områder, som er relevante for økologisk jordbrug og fødevarerproduktion. Endvidere forventes repræsentanter for FØJO's bestyrelse og FØJO's brugerudvalg at deltage. Deltagelse er gratis, men der kræves tilmelding senest torsdag den 27. november til:

Forskningscenter for Økologisk Jordbrug (FØJO)

Postboks 50, Foulum

DK-8830 Tjele

Fax: 89 99 16 73

Opdateret program kan ses på www.okoforsk.dk

Tilmelding til workshop om integritet i økologisk jordbrug – og i forskningen

Navn og e-mail:

.....
.....

Organisation:

Jeg synes, at det er relevant (også) at diskutere følgende spørgsmål:

.....
.....

Jeg kunne tænke mig at deltage i en workshop om (gerne flere krydser):

- Jord - er det mere end et dyrkningsmedium?
- Selvforsyning med foder – er det et problem?
- Gødning og næringsstoffer – er selvforsyning mulig?
- "Økologiske" husdyrracer og plantesorter – er de nødvendige?
- Hvad kan man i økologiske forsøg – og hvad kan man ikke?
- Forarbejdning, distribution og salg – hvor går grænsen for økologisk virksomhed?

Jeg vil eventuelt gerne give et kort indlæg om:

.....
.....